

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح قانون مدیریت پسماند»
مصوب ۱۳۸۳/۰۲/۲۰

معاونت مطالعات زیربنایی

دوره یازدهم - سال اول

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

شماره ثبت: ۳۲۹

کد موضوعی: ۲۵۰

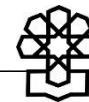
شماره مسلسل: ۱۷۵۴۱

خردادماه ۱۴۰۰

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۱.....	مقدمه.....
۲.....	۱. نگاهی به قوانین و مقررات حوزه پسماند.....
۶.....	۲. بررسی چالش‌های قانون فعلی مدیریت پسماندها.....
۸.....	۳. بررسی کارشناسی طرح ارائه شده.....
۲۹.....	جمع‌بندی و ارائه پیشنهادها.....
۳۱.....	منابع و مآخذ.....

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح قانون مدیریت پسماند مصوب ۱۳۸۳/۰۲/۲۰»

چکیده

امروزه یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های محیط‌زیستی در جهان، ساماندهی، مدیریت و دفع مناسب پسماند است. در ایران سالیانه حدود ۲۰ میلیون تُن زباله تولید می‌شود که نمایانگر سرانه بالای تولید زباله در کشور در مقایسه با میانگین جهانی است. یکی از مهم‌ترین ابزارهای مدیریتی به‌منظور دفع مناسب و بهداشتی پسماند، استفاده از قوانین و مقررات مرتبط است. تصویب قانون مدیریت پسماند در سال ۱۳۸۳، گام بزرگی در راستای به‌کارگیری این ابزار در دفع مناسب پسماند در کشور به‌شمار می‌آید. تا پیش از تصویب این قانون، وظیفه نظیف معابر عمومی و تعیین مراکز دفع پسماند، بر عهده شهرداری‌ها بود و درخصوص مراحل مختلف مدیریت پسماند، از جمع‌آوری تا حمل زباله به مراکز دفع پسماند، قانون مدونی وجود نداشت. متأسفانه وجود برخی عوامل بازدارنده، کارایی مناسب این قوانین را دچار اخلال کرده است که از آن جمله می‌توان به فقدان مکانیسم‌های مالی حمایتی شفاف از بخش خصوصی فعال در حوزه پسماند، نبود بسترهای لازم برای مشارکت شهروندان، عدم تناسب وظایف متولی اصلی قانون (سازمان حفاظت محیط‌زیست) با ظرفیت و اختیارات سازمانی و ناچیز بودن جریمه‌ها و عدم وجود ضمانت اجرایی اخذ بهای خدمات مدیریت پسماند اشاره کرد. طرح اصلاحیه قانون مدیریت پسماندها ارائه شده توسط شورای عالی استان‌ها قدم مبارکی در راستای رفع چالش‌ها و بهبود ساختاری و حقوقی مدیریت پسماندها تلقی می‌شود. با وجود این بررسی دقیق‌تر مواد اصلاحیه نشان می‌دهد طرح ارائه شده بیشتر بر اصلاحات شکلی متمرکز بوده است و همچنان اصلاحات ساختاری جهت تسهیل فعالیت بخش خصوصی و مشارکت عمومی همچنان کمرنگ است. نهایتاً پیشنهاد می‌شود که جهت اصلاحات ساختاری ابتدا ضعف‌ها و چالش‌های قانون فعلی با حضور همه ذی‌نفعان شناسایی شده و سپس قانون مدیریت پسماندها به‌طور بنیانی‌تر اصلاح گردد.

مقدمه

مدیریت پسماندها یکی از ابعاد مهم توسعه پایدار به‌حساب می‌آید که در بسیاری از کشورها قوانین و مقررات فراوانی پیرامون آن تصویب شده و به مرحله اجرا درآمده است. امروزه کشورهای توسعه‌یافته به پسماند، نه به‌عنوان یک تهدید، بلکه به‌عنوان فرصتی جهت توسعه کشور و تهیه و تولید کالا و انرژی مورد نیاز می‌نگرند. اما در کشور ما تا سال‌ها قوانین و مقررات مناسبی در حوزه مدیریت پسماند وجود

نداشت و با تصویب قانون جامع مدیریت پسماند در سال ۱۳۸۳ توسط مجلس شورای اسلامی، اولین گام در جهت مدیریت هماهنگ و منظم پسماندهای شهری و روستایی برداشته شد. از این رو قانونگذاری در زمینه مدیریت پسماند امری به نسبت جدید در نظام حقوقی ایران محسوب می‌شود. تا پیش از تصویب این قانون، عمدتاً از پسماند تحت عنوان آلاینده‌های آب و خاک و هوا یاد می‌شد و در قانون مجازات اسلامی، مجازات‌های محدودی برای فرد خاطی در نظر گرفته شده بود.

در قانون جامع مدیریت پسماند از یک سو تعریف جامعی از پسماند ارائه شد و از سوی دیگر نهادهای مجری مدیریت پسماند معرفی شدند و تا اندازه‌ای نحوه همکاری بین نهادهای مختلف در این زمینه توضیح داده شد. به رغم این دستاوردها، همچنان مسائل و مشکلاتی در قانون وجود دارد که باعث شده مدیریت پسماندها در عمل با چالش‌هایی روبه‌رو شود. اکنون که ۱۵ سال از اجرای این قانون می‌گذرد، همواره چالش‌هایی وجود دارد که لازمه رفع آنها، آسیب‌شناسی جامع از نظام موجود و آگاهی از ضعف‌های آن است. لذا به نظر می‌رسد ضروری است که قانون مذکور آسیب‌شناسی شده و نقاط قوت و ضعف آن شناسایی و برای اصلاح آنها برنامه‌ریزی شود.^۱ در گزارش حاضر ابتدا مروری به قوانین و مقررات مرتبط در حوزه پسماند شده، سپس چالش‌های اصلی قانون فعلی بررسی شده و سپس مواد قانون اصلاحی طرح مربوطه بررسی و در صورت لزوم مواد جایگزین پیشنهاد شده است.

۱. نگاهی به قوانین و مقررات حوزه پسماند

قوانین و مقررات در زمینه مدیریت پسماند را می‌توان در سه بخش قوانین قبل از قانون مدیریت پسماند مصوب سال ۱۳۸۳، قانون مدیریت پسماند و آیین‌نامه اجرایی آن مصوب سال ۱۳۸۴ و قوانین مرتبط با مدیریت پسماند بعد از تصویب قانون مدیریت پسماند، بررسی کرد.^۲

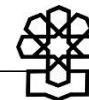
۱-۱. قوانین و مقررات قبل از تصویب قانون مدیریت پسماند

قبل از تصویب قانون مدیریت پسماندها هیچ مصوبه مدونی در زمینه کنترل و مدیریت پسماند وجود نداشت و وظیفه تنظیف معابر عمومی و تعیین مراکز دفع پسماند، بر عهده شهرداری‌ها بود؛ البته به طور پراکنده در برخی قوانین به این موضوع اشاره شده بود.^۳ در قانون جلوگیری از بیماری‌های آمیزشی و بیماری‌های واگیردار مصوب ۱۱ خردادماه ۱۳۲۰ در ماده (۲۰) ریختن زباله یا هر نوع کثافتی در گذرهای عمومی را ممنوع دانسته و برای آن مجازات تعیین کرده است. همچنین در قانون شهرداری‌ها مصوب

۱. آسیب‌شناسی قانون مدیریت پسماند براساس مطالعه تطبیقی در حقوق کشورهای توسعه‌یافته (فرانسه، آمریکا، انگلستان و آلمان)، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۷.

۲. برقی، نغمه و بردان‌پناه، هدی. تحلیلی بر قوانین و مقررات مرتبط با پسماند در ایران. ششمین همایش ملی و اولین همایش بین‌المللی مدیریت پسماند. ۱۳۹۱.

۳. فرج دنیوی، حسن. مدیریت پسماندها در حقوق ایران و فرانسه (با تأکید بر قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳). مطالعات حقوق خصوصی، ۱۳۸۷.

۱۳۳۴/۴/۱۱ در ماده (۵۵) بند «۲» تبصره «۴» شهرداری را مکلف دانسته که محل‌های مخصوصی برای تخلیه زباله و نخاله و فضولات ساختمانی و مواد رسوبی فاضلاب‌ها و نظایر آنها تعیین و به اطلاع عموم برساند. قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۷ در ماده (۹) تعریفی از آلودگی ارائه داده و بیان کرده «منظور از آلوده ساختن محیط‌زیست عبارت است از پخش یا آمیختن مواد خارجی به آب یا هوا یا خاک یا زمین به میزانی که کیفیت فیزیکی یا شیمیایی یا بیولوژیک آن را به‌طوری که زیان‌آور به‌حال انسان یا سایر موجودات زنده و یا گیاهان و یا آثار و ابنیه باشد تغییر دهد». اصل پنجاهم قانون اساسی به‌صراحت حفظ محیط‌زیست را **وظیفه عمومی** می‌داند و به‌طور غیرمستقیم به این موضوع اشاره دارد همچنین در ماده (۶۸۸) قانون مجازات اسلامی ریختن زباله در خیابان یکی از مصادیق تهدید علیه بهداشت عمومی تلقی می‌شود. مطابق ماده (۲۴) قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا سوزاندن و انباشتن زباله‌های شهری و خانگی و نیز هرگونه نخاله در فضای باز ممنوع اعلام شده است.^۱

۲-۱. قانون مدیریت پسماند و آیین‌نامه اجرایی آن

به‌منظور اجرایی شدن اصل پنجاهم قانون اساسی مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۸۳/۲/۲۰ قانون مدیریت پسماند را تصویب و شورای نگهبان نیز آن را در تاریخ ۱۳۸۳/۳/۹ تأیید نمود و آیین‌نامه اجرایی آن در تاریخ ۱۳۸۴/۵/۵ به تصویب هیئت وزیران رسید. تصویب این قانون با ۲۳ ماده، اقدامی بسیار مهم و اساسی در تاریخچه مدیریت پسماند ایران محسوب می‌شود. ازجمله موارد مثبت در قانون مدیریت پسماند می‌توان به ارائه تعریف جامعی از پسماند اشاره کرد. شکل ۱ تکالیف و الزامات نهادهای حاکمیتی مختلف را طبق قانون مدیریت پسماند ارائه کرده است.

در راستای اجرایی شدن مواد (۶) و (۴) آیین‌نامه اجرایی قانون مدیریت پسماند دستورالعمل تهیه طرح جامع مدیریت پسماند توسط سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در زمینه کاهش تولید، افزایش بازیافت و تبدیل مواد، کاهش تدریجی و حذف نهایی دفن پسماند تهیه شده است. همچنین در راستای اجرای ماده (۶) و (۳۶) آیین‌نامه اجرایی قانون مدیریت پسماند شیوه‌نامه نحوه اقدام مأمورین اجرایی موضوع قانون مدیریت پسماند و آیین‌نامه اجرایی به‌عنوان ضابطین خاص قضایی مصوب ۱۳۸۶ تهیه شده است.^۲

۳-۱. قوانین و مقررات مرتبط با مدیریت پسماند بعد از تصویب قانون مدیریت پسماندها

بندهای «ث»، «ز» و «ص» ماده (۳۸) قانون برنامه ششم توسعه کشور:

بند «ث» - نظارت بر اجرای طرح‌های جامع مدیریت پسماند به‌ویژه در سواحل دریاها، رودخانه‌ها،

۱. ساعد، نادر و پروانه، تبلا. مجموعه قوانین و مقررات حفاظت از محیط‌زیست ایران (تنقیح شده و همراه با دسته‌بندی موضوعی)، خرسندی، ۱۳۹۵.

۲. برقی، نغمه و یزدان‌پناه، هدی. تحلیلی بر قوانین و مقررات مرتبط با پسماند در ایران. ششمین همایش ملی و اولین همایش بین‌المللی مدیریت پسماند. ۱۳۹۱.

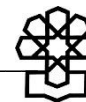
جنگل‌ها و دشت‌های حاشیه تالاب‌ها و مدیریت سالیانه حداقل بیست درصد (۲۰٪) از حجم پسماندهای موجود با روش مناسب.

تبصره - سازمان حفاظت محیط‌زیست موظف است در محدوده حریم شهرها و روستاها بر اقدامات شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در این خصوص نظارت کند.

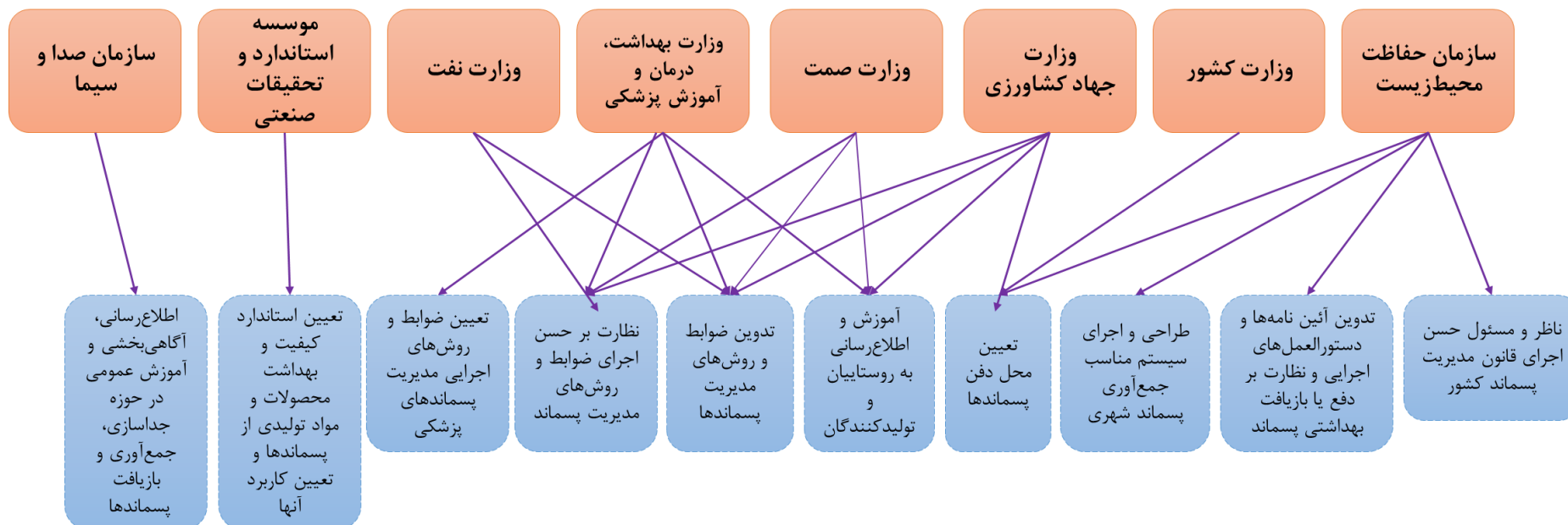
بند «ز» - اجرای برنامه مدیریت سبز شامل مدیریت مصرف انرژی، آب، مواد اولیه، تجهیزات و کاغذ، کاهش مواد جامد زائد و بازیافت آنها در ساختمان‌ها و وسایط نقلیه، در کلیه دستگاه‌های اجرایی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی در چارچوب قوانین مربوطه.

تبصره - آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد مشترک وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط‌زیست به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

بند «ص» - فراهم کردن منابع ارزی و ریالی لازم جهت تبدیل پسماند به کود یا انرژی برای شهرهای مختلف در طول اجرای قانون برنامه با همکاری بخش خصوصی و شهرداری‌ها.

شکل ۱. تکالیف و الزامات نهادهای حاکمیتی مطابق قانون مدیریت پسماند^۱

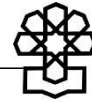

۱. بررسی تجربیات داخلی شرکت های فناور در حوزه مدیریت پسماند. معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری، ۱۳۹۸.

۲. بررسی چالش‌های قانون فعلی مدیریت پسماندها

الف) فقدان مکانیسم‌های مالی حمایتی شفاف از بخش خصوصی فعال در حوزه پسماند: مطابق قانون دوم ترمودینامیک، روند کلی تغییرات در جهان هستی، به سوی کاهش کیفیت است و تبدیل ماده یا انرژی از کیفیت پایین به بالا، مستلزم صرف هزینه خواهد بود. بر همین اساس، از آنجا که هیچ کالایی پس از مصرف، کیفیت و مطلوبیت اولیه خود را ندارد، مدیریت پسماند از اساس امری هزینه‌بر است. امروزه در کشورهای توسعه‌یافته، علاوه بر معافیت‌های مالیاتی فعالیت‌های مرتبط با مدیریت پسماند، سیاستگذاران از چارچوب‌های «امتداد مسئولیت تولیدکننده یا EPR» پیروی می‌کنند. در این چارچوب‌ها، هزینه بازیافت هر کالا در لحظه تولید از تولیدکننده اولیه اخذ شده و هنگام بازیافت به بازیافت‌کننده آن کالا پرداخت می‌شود. این چارچوب نه تنها مصرف‌کننده را به ایفای نقش خود در فرایند مدیریت پسماند برمی‌انگیزاند، بلکه با افزایش قیمت کالای نو، ایجاد تمایل و گاه اجبار برای خرید کالای بازیافتی و حمایت از بازیافت‌کننده در برابر تولیدکننده اولیه، فضای بازار را رقابتی و پایدار می‌کند. EPR بر پایه رقابت‌پذیری، مسئولیت اجتماعی و اقتصاد چرخشی استوار است.

مهم‌ترین مشکلات اجرایی نشدن امتداد مسئولیت تولیدکننده در ایران ناشی از مواردی نظیر فقدان سازوکار قانونی مؤثر و کارآمد برای الزام به همکاری و هماهنگی بین دستگاه‌ها برای دریافت عوارض از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاهایی که پس از مصرف برای محیط‌زیست مخرب هستند، عدم ایجاد و تأسیس بموقع صندوق ملی محیط‌زیست، فراگیر بودن فهرست کالاهای مشمول امتداد مسئولیت تولیدکننده، تعدد گروه‌های کالایی مشمول قانون و تخصیص یکسان عوارض برای اقلام مختلف بوده است. حال اینکه با اجرایی شدن سیاست‌های امتداد مسئولیت تولیدکننده در ایران و ارائه تسهیلات توسط صندوق ملی محیط‌زیست برای راه‌اندازی مراکز مدیریت پسماندهای صنعتی و ویژه در چرخه بازیافت و تبدیل مواد و با حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در حوزه صنایع و فناوری‌های بازیافت و مدیریت پسماندها، علاوه بر حفظ محیط‌زیست و مدیریت اصولی پسماندها، باعث رونق کسب‌وکار و ایجاد اشتغال و درآمد پایدار و به حرکت درآمدن چرخه اقتصادی حاصل از بازیافت و تبدیل مواد زائد و پسماندها به انرژی و محصولات شده و نیز نقش برجسته‌ای از سهم خودکفایی و عدم وابستگی به خارج برای تأمین مواد اولیه و جلوگیری از خروج ارز خواهد داشت. بنابراین لازم است ضمن تمهیدات لازم برای رفع موانع و مشکلات گسترش مسئولیت تولیدکنندگان، نسبت به راه‌اندازی سامانه جامع و یکپارچه اطلاعات تولیدکنندگان کالاهای مشمول مدیریت پسماندها هم اقدام و فهرست گروه‌های کالاهای مشمول، محدودتر و شفاف‌تر شوند و سازمان حفاظت محیط‌زیست و دیگر دستگاه‌های مربوط نیز بر نحوه دریافت عوارض و چگونگی ارائه تسهیلات از سوی صندوق ملی محیط‌زیست و عملکرد

زیست‌محیطی بازیافت‌کنندگان نظارت نمایند^۱.

هرچند جهت اصلاح این مسئله، قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی با مشارکت بخش غیردولتی مورخ ۱۳۹۹/۲/۱۳ در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید، لکن براساس ماده (۶) این قانون عملاً منابع حاصله در اختیار وزارت کشور قرار می‌گیرد تا برای بازیافت پسماندهای حاصل (ایجاد تأسیسات منطقه‌ای تبدیل پسماند به مواد و انرژی) مصرف شود! این مسئله به‌صورتی آشکار موجب کاهش انگیزه فعالیت بخش خصوصی در حوزه پسماند شده و شفافیت مالی را کاهش می‌دهد. در این مورد مطلوب و منطقی آن بود که هزینه بازیافت کالاها به بازیافت‌کنندگان هر کالا توسط صندوق ملی محیط‌زیست تخصیص داده شود. وضعیت موجود موجب کم‌رنگ و یا حتی بی‌اثر شدن نقش شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان در بکارگیری از فناوری‌های نوین در مدیریت پسماند در کشور شده است که فاصله (از حیث کمی و یا کیفی) میان کشور ایران و سایر کشورهای در حال توسعه و یا توسعه‌یافته در بحث مدیریت پسماند را بیشتر نموده است.

ب) نبود بسترهای لازم برای مشارکت شهروندان: مدیریت پسماند شامل ۸ عنصر کاهش تولید پسماند، تولید، ذخیره‌سازی، جمع‌آوری، حمل‌ونقل، پردازش، دفع و مراقبت‌های پس از دفع است. به نظر می‌رسد شهروندان جامعه یکی از ارکان اصلی مدیریت پسماند به‌ویژه در خصوص کاهش و بی‌خطرسازی پسماندها، تفکیک از مبدأ و ... هستند. تفکیک و جداسازی پسماندهای ارزشمند حلقه اصلی زنجیره بازیافت و مدیریت پسماند است که بدون فرهنگ‌سازی و مشارکت مردم محقق نخواهد شد^۲. روش‌های تشویقی و انگیزشی هم از بعد فرهنگی و هم اقتصادی عوامل انگیزاننده‌ی موثری بر ایجاد این ارتباط و تمایل از سوی جامعه است. افزایش آگاهی خانوارها از خطرات بهداشتی زباله‌ها، تفکیک آنها و ... مواردی است که نیازمند ایجاد محتواهای رسانه‌ای، آموزش از طریق بهداشت محیط در شبکه‌های بهداشت و درمان مستقر در شهرها و روستاها و ... است. در ماده (۶) قانون مدیریت پسماند صراحتاً به وظیفه قانونی صداوسیما مبنی بر اطلاع‌رسانی و آموزش جداسازی، جمع‌آوری و بازیافت پسماندها و همکاری با سازمان‌ها و مسئولان مربوط اشاره شده است. این درحالی است که نوع تعامل و همکاری این سازمان با سایر سازمان‌های مرتبط در حوزه مدیریت پسماند، مشخص نشده و دارای ابهام است. گزارش اقدام‌های انجام شده از سوی سازمان مدیریت پسماند شهرداری تهران نشانگر این موضوع است که این سازمان برای انجام فرهنگ‌سازی و آموزش و اطلاع‌رسانی به مردم موظف به پرداخت هزینه در قالب پیام‌های بازرگانی به رسانه ملی بوده است. در این حوزه نیز مشابه بند «الف»، به‌نظر می‌رسد

۱. پسندیده تشکری، حسن و دیگران. بررسی چالش‌های اجرایی گسترش مسئولیت تولیدکننده پسماندها در ایران، فصلنامه علوم محیطی، ۱۳۹۹.

۲. فهمی‌نیا، محمد و دیگران. بررسی وضعیت مشارکت شهروندان در طرح تفکیک از مبدأ پسماندهای شهری و ارائه راهکارهای اصلاحی آن، مجله دانشگاه علوم پزشکی قم، ۱۳۹۲.

۲. مشاری، محمد. بررسی مدیریت پسماند در نظام حقوقی ایران، مجله تحقیقات حقوقی، ۱۳۹۵.

همچنان سازوکار شفاف‌تری در بودجه صدا و سیما برای هزینه‌کرد در این حوزه و گزارش عملکرد وجود ندارد. **ج) عدم تناسب وظایف متولی اصلی قانون (سازمان حفاظت محیط‌زیست) با ظرفیت و اختیارات سازمانی**

در حوزه مدیریت پسماند، متولی اصلی و محوری به موجب قوانین و مقررات ملی، سازمان حفاظت محیط‌زیست است و باید نقش اساسی را در این زمینه ایفا کند. به موجب قانون مدیریت پسماند وظایف زیر به این سازمان محول شده است:

- ناظر و مسئول حسن اجرای قانون مدیریت پسماند در کشور،
- تدوین آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی و نظارت بر دفع یا بازیافت بهداشتی مواد زائد شهری،
- طراحی و اجرای سیستم مناسب جمع‌آوری مواد زائد شهری از طریق اعمال روش‌های مکانیزه، تفکیک زباله از مبدأ و جمع‌آوری مواد سمی و آلوده‌کننده به‌طور جداگانه،
- تعیین محل دفن پسماندها،

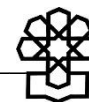
بر اساس وظایف محوله قانونی یکی از سؤالات جدی در این حوزه آن است که آیا اساساً ساختار تشکیلاتی موجود سازمان حفاظت محیط‌زیست جوابگوی وظایف فوق‌هست؟ در حال حاضر در ساختار سازمانی این وظایف برعهده اداره کل پسماند است. از آنجایی که قرار است سازمان حفاظت محیط‌زیست در سه حوزه عملی، اجرایی و نظارتی طبق قانون مدیریت پسماند انجام وظیفه کند و به نیازهای بخش پسماند کشور به‌عنوان یک امر راهبردی و فراحاکمیتی پاسخ دهد، بی‌شک ساختار تشکیلاتی حاضر و تعداد پرسنل شاغل در این بخش، تناسب لازم و توان پاسخگویی به نیازهای بخش پسماند کشور را در رابطه با امور راهبردی (علمی، اجرایی و نظارتی) نخواهد داشت^۱.

د) ناچیز بودن جریمه‌ها و نبود ضمانت اجرایی اخذ بهای خدمات مدیریت پسماند: علی‌رغم سپردن وظیفه تعیین بهای خدمات مدیریت پسماند به شوراهای اسلامی شهر ضمانت اجرای لازم برای اخذ این بهای وجود ندارد. متأسفانه این روند در همه سال‌ها و در غالب شهرهای ایران مشاهده می‌شود.

۳. بررسی کارشناسی طرح ارائه شده

در متن پیش‌نویس قانون اصلاحی تصریح شده است که کمیته اصلاح قانون مدیریت پسماند در شورای عالی استان‌ها نارسایی‌های موجود در قانون فعلی را طی برگزاری جلساتی با ذی‌مدخلان و ذی‌نفعان این حوزه احصا نموده است. هرچند در بخشی از متن مقدمه به‌طور فهرست‌گونه برخی نارسایی‌ها، ضعف‌ها و چالش‌ها به‌طور کلی ارائه شده است لکن پیشنهاد می‌شود این نقص‌ها به‌طور روشمند بررسی، تحلیل، دسته‌بندی و اولویت‌بندی شده و سپس ذکر شود که مواد اصلاحی قانون پیشنهادی به‌طور مشخص کدام‌یک از نارسایی‌های مربوطه را برطرف کرده است.

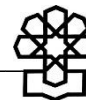
۱. مشاری، محمد. بررسی مدیریت پسماند در نظام حقوقی ایران، مجله تحقیقات حقوقی، ۱۳۹۵.

در متن «مقدمه» به ضرورت فوریت تشکیل صندوق ملی محیط‌زیست اشاره شده!! این در حالی است که این صندوق در مورخ ۱۳۹۳/۸/۱۸ تشکیل شده است که لازم است در قانون اصلاحی سازوکارهای مالی کمک به این صندوق تعیین شود. در متن «مقدمه» برخی ترجمه‌های لغات تخصصی به‌طور دقیق صورت نگرفته است همین مسئله در نگارش قوانین نیز مشاهده می‌شود. علاوه بر این متن مقدمه دچار اشکال‌های نگارشی و علمی متعددی است به‌گونه‌ای که در برخی موارد متن به‌طور آشکار دچار نارسایی مفهومی است. در جدول ۱ مواد قانون اصلاحیه پیشنهادی شورای عالی استان‌ها به تفکیک مورد بررسی قرار گرفته و نظرات اصلاحی ارائه شده و در صورت لزوم ماده جایگزین پیشنهاد شده است.

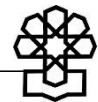
جدول ۱. بررسی کارشناسی مواد قانون اصلاحی

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
جهت تحقق اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به‌منظور حفظ محیط‌زیست کشور، اصلاح الگوی تولید و مصرف، کاهش حداکثری تولید پسماند و مدیریت بهینه آن، کلیه دستگاه‌های موضوع در ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی، موظفند سیاست‌ها و مقررات مقرر در این قانون را رعایت نمایند.	<p>- عبارت پیشگیری و کاهش حداکثر تولید پسماند به‌عبارت کاهش حداکثری تولید پسماند تغییر یابد.</p> <p>- علی‌رغم افزودن بحث اصلاح الگوی مصرف به‌طور اختصاصی در ماده‌های بعدی به این امر توجه لازم نشده است.</p> <p>- اصلاح الگوی مصرف به‌عبارت اصلاح الگوی مصرف و تولید تغییر یابد. همچنین لازم است در این راستا مسئولیت تولیدکنندگان محصولات مختلف به‌ویژه محصولات با احتمال تولید پسماند ویژه افزایش یابد.</p> <p>- علی‌رغم افزودن بحث همکاری و جذب مشارکت عمومی مواد جدید اختصاصی در این مورد وجود ندارد. از طرفی ضرورت افزودن این عبارت در ماده اول قانون احساس نمی‌شود. از طرف دیگر عبارت اصلاحی به‌لحاظ مفهوم نگارشی نیز چندان رسا به‌نظر نمی‌رسد.</p>	<p>ماده (۱)- جهت تحقق اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به‌منظور حفظ محیط‌زیست کشور از آثار زیانبار پسماندها، پیشگیری و کاهش حداکثر تولید پسماند از طریق الگوی صحیح مصرف و مدیریت بهینه آن با همکاری و جذب مشارکت عمومی، کلیه دستگاه‌های موضوع در ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی، موظفند سیاست‌ها و مقررات مقرر در این قانون را رعایت نمایند.</p>	<p>ماده (۱) - جهت تحقق اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به‌منظور حفظ محیط‌زیست کشور از آثار زیانبار پسماندها و مدیریت بهینه آنها، کلیه وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و مؤسسات و نهادهای دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام می‌باشد و کلیه شرکت‌ها و مؤسسات و اشخاص حقیقی و حقوقی موظفند مقررات و سیاست‌های مقرر در این قانون را رعایت نمایند.</p>
:	<p>فعل و انفعالات طبیعی پسماند تلقی نمی‌شود و متن قانون فعلی مطلوب به‌نظر می‌رسد.</p> <p>قید حاصل از فرایند مدیریت پسماند عبارت</p>	<p>پیشنهاد اصلاح بند «ب»- پسماند: به مواد زائد جامد، نیمه‌جامد، مایع (غیر از فاضلاب) و ترکیبات گازی حاصل از</p>	<p>ماده (۲) - عبارات و اصطلاحاتی که در این قانون به‌کار رفته است دارای معانی زیر می‌باشد: الف) سازمان: سازمان حفاظت محیط‌زیست.</p>

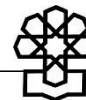
پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
	گمراه‌کننده‌ای است که ضروری هم نیست.	فرایند مدیریت پسماند گفته می‌شود که از فعالیت اشخاص و یا فعل و انفعالات طبیعی تولید می‌گردد. طبقه بندی پسماند براساس ماهیت و منبع تولید به قرار زیر است:	ب) پسماند: به مواد جامد، مایع و گاز (غیر از فاضلاب) گفته می‌شود که به‌طورمستقیم یا غیرمستقیم حاصل از فعالیت انسان بوده و از نظر تولیدکننده زائد تلقی می‌شود. پسماندها به پنج گروه تقسیم می‌شوند: ۱. پسماندهای عادی: به کلیه پسماندهایی گفته می‌شود که به‌صورت معمول از فعالیت‌های روزمره انسان‌ها در شهرها، روستاها و خارج از آنها تولید می‌شود از قبیل زباله‌های خانگی و نخاله‌های ساختمانی. ۲. پسماندهای پزشکی (بیمارستانی) به کلیه پسماندهای عفونی و زیان‌آور ناشی از بیمارستان‌ها، مراکز بهداشتی، درمانی، آزمایشگاه‌های تشخیص طبی و سایر مراکز مشابه گفته می‌شود. سایر پسماندهای خطرناک بیمارستانی از شمول این تعریف خارج است.
		طبقه‌بندی پسماند براساس ماهیت و منبع تولید به قرار زیر است: طبقه‌بندی براساس ماهیت پسماند: ۱. عادی: به کلیه پسماندهای حاصل از فعالیت‌های روزمره انسان و یا فعل و انفعالات طبیعی در منابع مختلف تولید گفته می‌شود که به‌دلیل نداشتن ماهیت مخاطره‌آمیز، نیاز به مراقبت ویژه و خاص در کلیه مراحل مدیریت نداشته لکن لازم است براساس استاندارد معین و ضوابط محیط‌زیستی مدیریت شوند.	۳. پسماندهای ویژه: به کلیه پسماندهایی گفته می‌شود که به‌دلیل بالا بودن حداقل یکی از خواص خطرناک از قبیل سمیت، بیماری‌زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال، خوردگی و مشابه آن به مراقبت ویژه نیاز داشته باشد و آن دسته از پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی، کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند جزء
	پسماندهای رادیواکتیو و پرتوزا ذیل چه دسته‌ای (غیر از عادی و ویژه) قرار می‌گیرند؟ به‌نظر می‌رسد لازم است یک تبصره اختصاصی برای این بخش در نظر گرفته بشود. خواص قیدشده در قانون فعلی «خواص خطرناک از قبیل سمیت، بیماری‌زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال، خوردگی و مشابه آن» جامعیت لازم را	۲. پسماند ویژه: به کلیه پسماندهای حاصل از فعالیت‌های روزمره انسان و یا فعل و انفعالات طبیعی در منابع مختلف تولید (بجز پسماندهای رادیواکتیو و پرتوزا) گفته می‌شود که به‌دلیل واجد بودن و یا بالا بودن حداقل یک از خواص قابلیت انفجار، اکسیدکنندگی، قابلیت اشتعال،	

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
	داشته و موارد قیدشده در متن اصلاحی ذیل همین خواص قرار می‌گیرند. لذا ضرورتی برای تغییر قانون فعلی احساس نمی‌شود.	تحریک‌کنندگی، زیان‌رسانی، سمیت، سرطان‌زایی، خورندگی، عفونت‌زایی، بیماری‌زایی، تترانژنیک، موتاژنیک، سایتوتوکسیکی، گاززایی و تولید ترکیبات ثانویه و عوامل مشابه، باعث ایجاد مخاطرات بهداشتی و زیست‌محیطی گردیده و نیازمند مراقبت ویژه و خاص در کلیه مراحل مدیریت می‌باشند.	پسماندهای ویژه محسوب می‌شوند. ۴. پسماندهای کشاورزی: به پسماندهای ناشی از فعالیت‌های تولیدی در بخش کشاورزی گفته می‌شود از قبیل فضولات، لاشه حیوانات (دام، طیور و آبزیان) محصولات کشاورزی فاسد یا غیرقابل مصرف. ۵. پسماندهای صنعتی: به کلیه پسماندهای ناشی از فعالیت‌های صنعتی و معدنی و پسماندهای پالایشگاهی صنایع گاز، نفت و پتروشیمی و نیروگاهی و امثال آن گفته می‌شود از قبیل براده‌ها، سرریزها و لجن‌های صنعتی.
		طبقه بندی براساس منبع تولید: ۱. پسماند شهری و روستایی: می‌تواند شامل، پسماند تولیدی در منابع خانگی و سکونتی، اداری کسب و پیشه‌ای (خدماتی) و تجاری، معابر و میادین عمرانی و پارک‌های عمومی، فضای سبز و باغبانی ساختمانی، لجن‌ها در مجاری آب و فاضلاب، چاه‌های جذبی و تصفیه‌خانه فاضلاب باشد.	ج) مدیریت اجرایی پسماند: شخصیت حقیقی یا حقوقی است که مسئول برنامه‌ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی، جداسازی، حمل‌ونقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها و همچنین آموزش و اطلاع‌رسانی در این زمینه می‌باشد.
		۲. پسماند صنعتی: به کلیه پسماندهای ناشی از فعالیت‌های صنعتی و معدنی و پسماندهای پالایشگاهی صنایع گاز، نفت و پتروشیمی و نیروگاهی و امثال آن گفته می‌شود از قبیل براده‌ها، سرریزها و لجن‌های صنعتی.	۱. دفع: کلیه روش‌های از بین بردن یا کاهش خطرات ناشی از پسماندها از قبیل بازیافت، دفن بهداشتی، زباله‌سوزی. ۲. پردازش: کلیه فرایندهای مکانیکی، شیمیایی، بیولوژیکی که منجر به تسهیل در عملیات دفع گردد. د) منظور از آلودگی همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست - مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ - است.

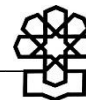
متن قانون فعلی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	بررسی کارشناسی	پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها
تبصره «۱» - پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی و کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند، جزو پسماندهای ویژه محسوب می‌شوند. تبصره «۲» - فهرست پسماندهای ویژه از طرف سازمان، با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تعیین و به تصویب شورای عالی حفاظت محیط‌زیست خواهد رسید.	۳. پسماند کشاورزی: کشاورزی: به پسماندهای ناشی از کلیه فعالیت‌های بخش کشاورزی، زراعت، باغی، دامداری و شیلات گفته می‌شود از قبیل فضولات، لاشه حیوانات (دام، طیور و آبزیان) محصولات فاسد یا غیرقابل مصرف، بقایای مواد مصرفی.	- عبارت زراعت، باغی، ذیل بخش کشاورزی قرار می‌گیرد لذا لازم نیست اشاره شود. - به پسماندهایی نظیر ظروف سموم و آفت‌کش، ظروف کودهای شیمیایی و آلی اشاره می‌شود	۳. پسماند کشاورزی: به پسماندهای ناشی از کلیه فعالیت‌های بخش کشاورزی، دامداری و شیلات نظیر بقایای مواد مصرفی مانند سموم و آفت‌کش، کودهای شیمیایی و آلی و فضولات و محصولات فاسد یا غیرقابل مصرف گفته می‌شود.
تبصره «۳» - پسماندهای ویژه پرتوزا تابع قوانین و مقررات مربوط به خود می‌باشند. تبصره «۴» - لجن‌های حاصل از تصفیه فاضلاب‌های شهری و تخلیه چاه‌های جذبی فاضلاب خانگی در صورتی که خشک یا کم رطوبت باشند، در دسته پسماندهای عادی قرار خواهند گرفت.	۴. پزشکی: به کلیه پسماندهای عفونی و زبانه‌آور ناشی از بیمارستان‌ها، مراکز بهداشتی، درمانی، آزمایشگاه‌های تشخیص طبی و سایر مراکز مشابه گفته می‌شود.	به مراکز دامپزشکی اشاره شود.	۴. پزشکی: به کلیه پسماندهای عفونی و زبانه‌آور ناشی از بیمارستان‌ها، مراکز بهداشتی، درمانی، آزمایشگاه‌های تشخیص طبی، مراکز دامپزشکی و سایر مراکز مشابه گفته می‌شود.
	پیشنهاد اصلاح بند «ج» مدیریت اجرایی پسماند: به کلیه اقدامات مرتبط با برنامه‌ریزی، مرتبط با برنامه‌ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، تفکیک از مبدأ، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی، جداسازی، حمل‌ونقل، بازیافت پردازش، دفع یا دفن پسماند، پایش، آموزش، اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی که توأم با ملاحظات زیست‌محیطی و بهداشت عمومی که توسط اشخاص حقیقی و حقوقی انجام می‌گیرد، گفته می‌شود	- قید توأم با ملاحظات زیست‌محیطی و بهداشت عمومی در این قسمت ضرورتی ندارد بیان شود. - کاهش تولید که در ماده اول تأکید شده بود باید در اینجا ذکر شود. - عبارت «دفن» حذف شود - مراقبت پس از دفع به مراحل مدیریت پسماند افزوده شود	مدیریت اجرایی پسماند: به کلیه اقدامات مرتبط با برنامه‌ریزی، ساماندهی، آموزش، فرهنگ‌سازی و عملیات اجرایی مربوط به کاهش تولید، تولید، تفکیک از مبدأ، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی، جداسازی، حمل‌ونقل، بازیافت پردازش، دفع و مراقبت پس از دفع که توسط اشخاص حقیقی و حقوقی انجام می‌گیرد، گفته می‌شود.

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
پیشنهاد اصلاح بند «د» - منظور از آلودگی، همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست - مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ - و ماده (۱) قانون هوای پاک - مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵ - است.	- بند «د» جدید در متن قانون اصلاحی مشخص نشده است!	پیشنهاد اصلاح بند «د» - به‌عنوان بند «ه» جدید - منظور از آلودگی، همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست - مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ - و ماده (۱) قانون هوای پاک - مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵ - است.	
	- تعیین پسماندهای ویژه براساس قانون پیشین جز وظایف سازمان محیط‌زیست بوده است لذا بهتر است عبارت بازنگاری و به‌روزرسانی برای این قانون استفاده شود. - این ماده لازم است با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط صورت گیرد. - ماهیت این فهرست و طبقه بندی خواسته شده جنبه آیین نامه نویسی دارد لذا واگذاری تصویب آن به شورای عالی حفاظت از محیط زیست که اعضای غیر وزیر نیز در آن عضویت دارند مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی می باشد.	پیشنهاد حذف تبصره‌ها از ذیل ماده (۲) مرتبط با تعاریف و الحاق یک ماده‌واحد مستقل با محوریت پسماندهای ویژه که شامل کلیه موارد مرتبط با مدیریت پسماندهای پزشکی، صنعتی و کشاورزی و نیز آن بخش از عادی که ویژه تلقی می‌شود، باشد: ماده (۳) الحاقی - سازمان موظف است با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط نسبت به طبقه‌بندی، شناسایی و فهرست‌بندی انواع پسماند ویژه بر حسب منابع تولید اقدام و حداکثر ظرف مدت ۶ ماه پس از تصویب قانون فهرست آن را جهت تصویب به شورای عالی حفاظت محیط‌زیست ارائه نماید.	
	- پساب و لجن‌های صنعتی و کشاورزی ارتباطی با وزارت نیرو ندارند.	تبصره «۱» لجن‌های حاصل از بستر کانال‌های روباز و تصفیه‌خانه‌های شهری، روستایی، صنعتی، کشاورزی، و تخلیه	

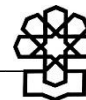
پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
		چاه‌های جذبی فاضلاب خانگی با محتوای بالای ۶۰ درصد رطوبت از شمول این قانون مستثنا بوده و می‌بایست مطابق با قوانین و مقررات مربوطه توسط وزارت نیرو مدیریت گردند	
		تبصره «۲» - ترکیبات گازی حاصل از اماکن، تأسیسات و تجهیزات مدیریت اجرایی پسماند مشمول این قانون بوده و سایر آلودگی‌های ناشی از این ترکیبات می‌بایست مطابق با قوانین و مقررات مربوطه توسط سازمان و دیگر دستگاه‌های اجرایی ذکر شده در قانون کنترل آلودگی هوا مدیریت گردند.	
	- مدیریت اجرایی پسماند به‌جای مدیریت پسماند به‌کار رود. - قید یک سال بهتر است در آیین‌نامه اجرایی قانون بیان شود. - با توجه به اثرات زیان بار پسماندها و بازیافت آنها و تولید سلامتی جامعه با وزارت بهداشت، ضرورت دارد نقش وزارت بهداشت در این ماده حفظ شده و سایر دستگاه‌ها به مانند ماده پیشنهادی قید شود.	پیشنهاد اصلاح ماده(۳) با عنوان ماده (۴): سازمان استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظف است با همکاری سازمان و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، استاندارد کیفی و بهداشتی محصولات و مواد بازیافتی و استفاده مجاز از آنها و نیز استانداردهای اجرایی شامل احداث، بهره‌برداری و نگهداری از اماکن، تأسیسات، تجهیزات و ماشین‌آلات مدیریت پسماند را ظرف مدت حداکثر	ماده (۳) - مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر دستگاه‌ها حسب مورد، استاندارد کیفیت و بهداشت محصولات و مواد بازیافتی و استفاده‌های مجاز آنها را تهیه نماید.

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
	<p>استاندارد کیفی و بهداشتی محصولات و مواد بازیافتی آنها و نیز تعیین استفاده مجاز از آنها جنبه قانون گذاری دارد لذا این حکم مغایر صدر اصل ۸۵ قانون اساسی است.</p>	<p>یک سال از تاریخ تصویب این قانون تهیه و ابلاغ نماید.</p>	
<p>ماده (۴) - دستگاه‌های اجرایی ذی ربط موظفند جهت باز یافت و دفع پسماندها تدابیر لازم را به ترتیبی که در آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون مشخص خواهد شد، اتخاذ نمایند. آیین‌نامه اجرایی مذکور می‌بایستی دربرگیرنده موارد زیر نیز باشد:</p> <p>۱. مقررات تنظیم شده موجب گردد تا تولید و مصرف، پسماند کمتری ایجاد نماید.</p> <p>۲. تسهیلات لازم برای تولید و مصرف کالاهایی که باز یافت آنها سهل تر است، فراهم شود و تولید و واردات محصولاتی که دفع و باز یافت پسماند آنها مشکل تر است، محدود شود.</p> <p>۳. تدابیری اتخاذ شود که استفاده از مواد اولیه بازیافتی در تولید گسترش یابد.</p> <p>۴. مسئولیت تأمین و پرداخت بخشی از هزینه‌های باز یافت برعهده تولیدکنندگان محصولات قرار گیرد.</p>	<p>متن ماده (۴) قانون فعلی از این باب که به آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون اشاره نموده است از متن قانون اصلاحی، کارآمد و رساتر است.</p> <p>به جای عبارت «باز یافت و دفع پسماندها»، «مدیریت پسماندها» به کار رود.</p> <p>در مقایسه با بند پیشنهادی «الف» تصویب ضوابط و دستورالعمل‌های اجرایی مورد نیاز موجب تولید و مصرف، پسماند کمتری گردد». متن قانون فعلی رساتر است. در مجموع با توجه به اهمیت الگوی تولید و مصرف پیشنهاد می‌گردد که ماده یا موادی اختصاصی برای این موضوع در نظر گرفته شود.</p> <p>علاوه بر تسهیلاتی که در بند «۲» قانون فعلی جهت تولید و مصرف کالاهایی که باز یافت سهل تر همچنین محدود کردن تولید و واردات محصولاتی که دفع و باز یافت پسماند آنها مشکل تر است، در نظر گرفته شده است. لازم است ضوابطی در این مورد با همکاری دستگاه‌های ذی ربط نظیر وزارت صمت تدوین شود.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده (۴) تحت عنوان ماده (۵) و الحاق بندهای «ه» الی «ح» و یک تبصره به این ماده</p> <p>ماده (۴) - دستگاه‌های اجرایی ذی ربط موظفند جهت باز یافت و دفع پسماندها، تدابیر لازم را به ترتیب ذیل اتخاذ نمایند.</p> <p>الف) تصویب ضوابط و دستورالعمل‌های اجرایی مورد نیاز موجب تولید و مصرف، پسماند کمتری گردد.</p> <p>ب) تسهیلات لازم برای تولید و مصرف کالاهایی که باز یافت آنها سهل تر است، فراهم و تولید و واردات محصولاتی که دفع یا باز یافت پسماند آنها مشکل تر است، محدود شود.</p> <p>ج) استفاده از مواد اولیه بازیافتی در تولید گسترش یابد.</p> <p>د) مسئولیت تأمین و پرداخت بخشی از هزینه‌های باز یافت برعهده تولیدکنندگان محصولات قرار گیرد.</p>	

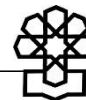
پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
	عبارت مراقبت پس از دفع به مراحل مدیریت پسماند اضافه شود تعیین ضمانت اجرا برای یک حکم یا تکلیف قانونی، قطعاً یک عمل تقنینی محسوب شده و ما نمی‌توان مرجعی خارج از مجلس را متکفل وضع آن قرار داد.	ه) متولی و ضمانت اجرای در کلیه فرایندهای مدیریت اجرایی پسماندهای عادی و ویژه اعم از شهری، کشاورزی، صنعتی و پزشکی، از تولید تا جمع‌آوری، پردازش، دفع و بازیافت تبیین گردد.	
		و) نحوه تحقق مدیریت اجرایی آن بخش از پسماندهای شهری، صنعتی و کشاورزی که ویژه تلقی می‌شود، تعیین گردد	
		ز) عملیات تفکیک از مبدأ در کلیه سطوح اعم از خانگی، اماکن عمومی، دستگاه‌های اجرایی، شرکت‌ها و مؤسسات خصوصی صورت پذیرد.	
	- عبارت فناوری روز دنیا بهتر است با فناوری نوین و نوآورانه جایگزین شود. - عبارت بازیافت پسماندها با بازیافت مواد و انرژی - مفاد این حکم عملاً واگذاری صلاحیت آیین نامه نویسی به کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع این قانون می‌باشد لذا مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی به نظر می‌رسد.	ح) ضوابطی به‌منظور حداکثرسازی بازیافت پسماندها و حداقل‌سازی دفن پسماندها تبیین گردد و در کلیه مراحل مدیریت پسماند از فناوری روز دنیا به جهت بهبود مدیریت اجرایی پسماند استفاده شود.	

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
تبصره - سازمان مکلف است نسبت به ارزیابی سالیانه و اصلاح و بازنگری مقررات و دستورالعمل‌های مربوطه اقدام نماید.	- عبارت پایش با ارزیابی جایگزین شود. - عبارت تکنولوژی‌های روز	تبصره - سازمان مکلف است نسبت به پایش سالانه و اصلاح و بازنگری مقررات و دستورالعمل‌های مربوطه با لحاظ تکنولوژی‌های روز، اقدام نماید.	
	- متن قانون فعلی در مقایسه با متن پیشنهادی مطلوب‌تر است. - واگذاری مطلق صلاحیت دستورالعمل نویسی به وزارت بهداشت، بدون تعیین هیچ گونه ضابطه و معیار عینی قابل قضاوت، عملاً تفویض صلاحیت قانون گذاری محسوب شده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی به نظر می‌رسد.	پیشنهاد اصلاح ماده (۵) تحت عنوان ماده (۶) جدید: ماده (۶) - به منظور مدیریت اجرایی پسماندها کلیه دستگاه‌ها موظفند براساس دستورالعمل اجرایی که از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ظرف مدت ۶ ماه تدوین و ابلاغ می‌گردد، ترتیبی اتخاذ نمایند تا سلامت، بهداشت و ایمنی عوامل اجرایی و محیط‌زیست تحت نظارت آنها تأمین و تضمین شود.	ماده (۵) - مدیریت‌های اجرایی پسماندها موظفند براساس معیارها و ضوابط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ترتیبی اتخاذ نمایند تا سلامت، بهداشت و ایمنی عوامل اجرایی تحت نظارت آنها تأمین و تضمین شود.
ماده (۷) - وزارت کشور پس از مشورت و اخذ نظر سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران و سایر رسانه‌هایی که نقش اطلاع‌رسانی دارند مکلف است، سازوکار اجرایی مرتبط با اطلاع‌رسانی و آموزش در حوزه تفکیک، جمع‌آوری، بازیافت پسماندها و توسعه کسب‌وکار برای استفاده مجدد از مواد بازیافتی را تدوین این ضوابط را تدوین	- توسعه کسب‌وکار استفاده مجدد عبارت نادرست و غیرضروری است. - مواد بازیافتی عبارت اشتهای است. - صدا و سیما ارتباط سازمانی و ساختاری با وزارت کشور ندارد که بخواهد امری را در وزارت کشور تصویب نماید. - در مجموع به نظر متن قانون فعلی مناسب‌تر است	پیشنهاد اصلاح ماده (۶) تحت عنوان ماده (۷) و اصلاح تبصره و الحاق ۲ تبصره: ماده ۷- سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران با همکاری کلیه دستگاه‌های آموزشی و فرهنگی و دستگاه‌های مکلف در این قانون موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه پس از تصویب این قانون، سازوکار اجرایی مرتبط با اطلاع‌رسانی و آموزش در حوزه تفکیک، جمع‌آوری، بازیافت	ماده (۶) - سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران و سایر رسانه‌هایی که نقش اطلاع‌رسانی دارند و همچنین دستگاه‌های آموزشی و فرهنگی موظفند آموزش، جداسازی صحیح، جمع‌آوری و بازیافت پسماندها اقدام و با سازمان‌ها و مسئولین مربوط همکاری نمایند. تبصره - وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، صنایع و معادن، کشور و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به منظور کاهش پسماندهای کشاورزی، موظفند نسبت به اطلاع‌رسانی و

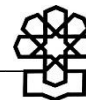
متن قانون فعلی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شواری عالی استان‌ها	بررسی کارشناسی	پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها
آموزش روستاییان و تولیدکنندگان اقدام لازم را به عمل آورند.	پسماندها و توسعه کسب‌وکار برای استفاده مجدد از مواد بازیافتی را تدوین و به تصویب وزارت کشور برساند.		و برای تصویب به هیات وزیران ارسال نمایند.
	تبصره «۱» - سازمان صداوسیما موظف است درخواست‌های تبلیغاتی، آموزشی و اطلاع‌رسانی در حوزه مدیریت پسماند را با لحاظ حداقل ۵۰ درصد تخفیف در تولید، پخش و انتشار در اولویت اجرایی خود قرار دهند.	- این مسئله بهتر است در آیین‌نامه اجرایی قانون بیان شود.	
	تبصره «۲»: وزارت کشور، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، جهاد کشاورزی، صنعت، معدن و تجارت و کلیه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظفند به منظور کاهش پسماندهای شهری و روستایی، صنعتی، کشاورزی و پزشکی، عادی و ویژه نسبت به اطلاع‌رسانی و آموزش تولید و مصرف کنندگان، اقدام لازم را به عمل آورند.	- «قید کاهش پسماندهای ...» ضرورتی ندارد.	تبصره «۲»: وزارتخانه‌های کشور، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، جهاد کشاورزی، صنعت، معدن و تجارت و کلیه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظفند نسبت به اطلاع‌رسانی و آموزش تولیدکنندگان کالاها و شهروندان اقدام لازم را به عمل آورند.
	تبصره «۳»: کلیه دستگاه‌های اجرایی موظفند به منظور کاهش تولید پسماند در محدوده اجرایی خود نسبت به اطلاع‌رسانی و آموزش کارکنان و مراجعین مربوطه اقدام لازم را به عمل آورند.	- باتوجه به متن قانون، تبصره لازم نیست و می‌تواند در آیین‌نامه اجرایی مشخص شود	

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
<p>ماده (۸) - مدیریت اجرایی کلیه پسماندهای عادی تولیدی از منابع شهری/روستایی، کشاورزی و صنعتی در شهرها و روستاها و حریم آنها به‌عهده شهرداری و دهیاری‌ها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری‌ها و دهیاری‌ها به‌عهده بخشدارها می‌باشد.</p> <p>تبصره - شهرداری، دهیاری، بخشدار درخصوص پسماند عادی و ویژه می‌توانند تمام یا بخشی از مدیریت اجرایی پسماندها را به پیمانکارانی (اشخاص حقیقی و حقوقی) که دارای تأییدیه فنی و زیست‌محیطی از مراجع ذی‌صلاح بوده از طریق مناقصه واگذار نمایند.</p>	<p>- بهتر است برای پسماندهای تولیدی قید پسماندهای عادی بیان شود</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده (۷) تحت عنوان ماده (۸) اصلاح تبصره آن:</p> <p>ماده (۸) - مدیریت اجرایی کلیه پسماندهای تولیدی از منابع شهری/روستایی، کشاورزی و صنعتی در شهرها و روستاها و حریم آنها به‌عهده شهرداری و دهیاری‌ها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری‌ها و دهیاری‌ها به‌عهده بخشدارها می‌باشد.</p> <p>تبصره - شهرداری، دهیاری، بخشدار درخصوص پسماند عادی و ویژه می‌توانند تمام یا بخشی از عملیات مربوط به جمع‌آوری، جداسازی و دفع پسماندها را به پیمانکارانی (اشخاص حقیقی و حقوقی) که دارای تأییدیه فنی و زیست‌محیطی از مراجع ذی‌صلاح بوده از طریق مناقصه واگذار نمایند.</p>	<p>ماده (۷) - مدیریت اجرایی کلیه پسماندها غیر از صنعتی و ویژه در شهرها و روستاها و حریم آنها به‌عهده شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری‌ها و دهیاری‌ها به‌عهده بخشدارها می‌باشد.</p> <p>مدیریت اجرایی پسماندهای صنعتی و ویژه به‌عهده تولیدکننده خواهد بود. در صورت تبدیل آن به پسماند عادی به‌عهده شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و بخشدارها خواهد بود.</p> <p>تبصره - مدیریت‌های اجرایی می‌توانند تمام یا بخشی از عملیات مربوط به جمع‌آوری، جداسازی و دفع پسماندها را به اشخاص حقیقی و حقوقی واگذار نمایند.</p>
	<p>- در این ماده پسماندهای ویژه نیز مد نظر است؟</p> <p>- سازوکار نظارتی بر تخصیص منابع مالی و نحوه هزینه‌کرد چگونه است؟</p> <p>- تعیین ضوابط تعیین تعرفه یک امر تقنینی است که باید مجلس انجام دهد</p> <p>- تصویب و تعیین تعرفه طبق ضوابط از پیش تعیین شده یک امر مقرره گذاری است که باید</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده (۸) تحت عنوان ماده (۹) و الحاق ۲ تبصره:</p> <p>ماده (۹) - شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و بخشدارها موظفند بهای خدمات مرتبط با مدیریت پسماندها را از تولیدکننده پسماند طبق تعرفه پیشنهادی شوراهای اسلامی شهر و روستا و دستورالعمل ابلاغی وزارت</p>	<p>ماده (۸) - مدیریت اجرایی می‌تواند هزینه‌های مدیریت پسماند را از تولیدکننده پسماند با تعرفه‌ای که طبق دستورالعمل وزارت کشور توسط شوراهای اسلامی برحسب نوع پسماند تعیین می‌شود، دریافت نموده و فقط صرف هزینه‌های مدیریت پسماند نماید.</p>

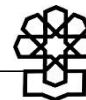
پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
	<p>به هیات وزیران واگذار شود.</p> <p>- تبصره ۲: پذیرش فرض تصویب تعرفه به میزان کمتر از تعرفه تعیین شده، ماهیتاً منجر به کاهش درآمدهای عمومی شده و مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی می باشد به علاوه پیش بینی تکلیف برای شوراهای شهر جهت تصویب بودجه برای جبران آن رافع این ایراد نمی باشد چرا که یک منبع درآمدی جدید به حساب نمی آید.</p>	<p>کشور برحسب نوع پسماند، دریافت نموده و هزینه‌های دریافت شده را صرفاً جهت مدیریت پسماند مصرف نمایند.</p> <p>تبصره «۱»: دستگاه‌های اجرایی موظف در این قانون، مکلفند سازوکار و سیاست‌های تشویقی به منظور تفکیک از مبدأ در واحدهای مختلف تولیدی را تنظیم و اعمال نمایند.</p> <p>تبصره «۲»: در صورت تصویب تعرفه به میزان کمتر از تعرفه تعیین شده، شوراهای اسلامی شهر و روستا موظف به تأمین مابه‌التفاوت این تعرفه از محل منابع درآمدی شهرداری‌ها و پیش‌بینی آن در بودجه سالانه شهرداری می‌باشند.</p>	
	<p>- در حال حاضر طرح جامع مدیریت پسماند در بسیاری از شهرهای کشور انجام شده است، لذا تدوین چنین برنامه‌ای اولویت خاصی نداشته و ضرورتی جهت قرارگیری در قانون اصلاحی وجود ندارد.</p> <p>- به موجب اصل ۱۳۸ قانون اساسی، صلاحیت آیین نامه نویسی در امور اجرایی و اداری کشور منحصر بر عهده هیات وزیران، کمیسیون متشکل از چند وزیر و هریک از وزرا می باشد</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده (۹) تحت عنوان ماده (۱۰) و الحاق یک تبصره:</p> <p>سازمان با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، موظفند براساس کلیه ملاحظات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و زیست‌محیطی، نسبت به تدوین برنامه راهبردی جامع مدیریت پسماند کشور (شامل تولید، ذخیره‌سازی، جمع‌آوری، جداسازی حمل‌ونقل، بازیافت، پردازش و</p>	<p>ماده (۹) - وزارت کشور با هماهنگی سازمان موظف است برنامه‌ریزی و تدابیر لازم برای جداسازی پسماندهای عادی را به عمل آورده و برنامه زمانبندی آن را تدوین نماید.</p> <p>مدیریت‌های اجرایی مندرج در ماده (۷) این قانون موظفند در چارچوب برنامه فوق و در مهلتی که در آیین‌نامه اجرایی این قانون پیش‌بینی می‌شود، کلیه پسماندهای عادی را به صورت تفکیک شده جمع‌آوری، بازیافت یا دفن نمایند.</p>

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
	<p>که فرض مذکور در این ماده شامل هیچ یک نمی‌باشد و عملاً مغایر اصل ۱۳۸ می‌باشد.</p> <p>- این تبصره عملاً افزایش هزینه‌های عمومی را در اجرای این قانون تأیید می‌نماید و در حالی که منبع درآمدی آن پیش بینی نشده است مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی می‌باشد.</p>	<p>دفع) به تفکیک استانی و با لحاظ شرایط اقلیمی و مقتضیات محلی حداکثر ظرف مدت یک‌سال اقدام و اصلاحات مورد نیاز را در آیین‌نامه اجرایی این قانون اعمال نماید.</p> <p>تبصره: سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است اعتبارات لازم برای اجرای برنامه موضوع این ماده را در بودجه سنواتی لحاظ نماید.</p>	
<p>وزارت کشور موظف است با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط حداکثر ظرف مدت ۶ ماه پس از انجام مطالعات راهبردی و آسیب‌شناسی وضعیت موجود، نسبت به بازنگری دستورالعمل ساماندهی تشکیلات و مدیریت اجرایی پسماندها در شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و بخشداری‌ها اقدام نماید.</p>	<p>- در قانون فعلی این مسئله مد نظر قرار داشته و انجام شده است. بهتر است آسیب‌شناسی وضعیت موجود صورت گرفته و در دستورالعمل‌های مربوطه بازنگری صورت گیرد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده (۱۰) تحت عنوان ماده (۱۱) وزارت کشور موظف است حداکثر ظرف مدت ۶ ماه پس انجام مطالعات راهبردی، نسبت به تدوین دستورالعمل ساماندهی تشکیلات و مدیریت اجرایی پسماندها در شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و بخشداری‌ها اقدام نماید.</p>	<p>ماده (۱۰) - وزارت کشور موظف است در اجرای وظایف مندرج در این قانون ظرف مدت ۶ ماه پس از تصویب این قانون، نسبت به تهیه دستورالعمل تشکیلات و ساماندهی مدیریت اجرایی پسماندها در شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و بخشداری‌ها اقدام نماید.</p>
	<p>همه دستگاه‌های اجرایی دارای اختیارات نظارت نیستند</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده (۱۱) تحت عنوان ماده (۱۲) سازمان موظف است با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط ظرف مدت حداکثر ۶ ماه از تصویب این قانون، ضوابط، شیوه‌نامه و دستورالعمل مربوط به مدیریت اجرایی پسماندها را تدوین و در شورای عالی حفاظت محیط‌زیست به تصویب برساند، دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط مسئول نظارت</p>	<p>ماده (۱۱) - سازمان موظف است با همکاری وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (درمورد پسماندهای پزشکی)، صنایع و معادن، نیرو و نفت (درمورد پسماندهای صنعتی و معدنی)، جهاد کشاورزی (درمورد پسماندهای کشاورزی) ضوابط و روش‌های مربوط به مدیریت اجرایی پسماندها را تدوین و در شورای عالی حفاظت محیط‌زیست به تصویب برساند. وزارتخانه‌های مذکور مسئول نظارت بر اجرای ضوابط و روش‌های مصوب هستند.</p>

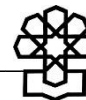
پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
		بر اجرای ضوابط و دستورالعمل‌های مصوب می‌باشند.	
	متولی اصلی در این ماده مشخص نشده لذا لازم است که در ماده مطرح شود که این کارگروه در ذیل کدام نهاد و با چه وظایفی تشکیل خواهد شد.	پیشنهاد اصلاح ماده (۱۲) تحت عنوان ماده (۱۳) و الحاق ۲ تبصره: محل استقرار اماکن و تأسیسات مدیریت پسماندها براساس ضوابط و معیارهای استقرار واحدها و فعالیت‌های صنعتی و تولیدی و خدماتی مصوب ۱۳۹۰/۳/۸ هیئت دولت، توسط کارگروهی متشکل از سازمان، وزارت کشور، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت جهاد کشاورزی تعیین و به تصویب شورای عالی حفاظت محیط‌زیست خواهد شد.	ماده (۱۲) - محل‌های دفن پسماندها براساس ضوابط زیست‌محیطی توسط وزارت کشور با هماهنگی سازمان و وزارت جهاد کشاورزی تعیین خواهد شد. تبصره «۱» - شورای عالی شهرسازی و معماری موظف است در طرح‌های ناحیه‌ای جامع، مناطق مناسبی را برای دفع پسماندها در نظر بگیرد. تبصره «۲» - وزارت کشور موظف است اعتبارات، تسهیلات و امکانات لازم را جهت ایجاد و بهره‌برداری از محل‌های دفع پسماندها رأساً یا توسط بخش خصوصی فراهم نماید.
		تبصره «۱» - شورای عالی شهرسازی و معماری موظف است در طرح‌های ناحیه‌ای جامع، مناطق مناسبی را با کاربری مدیریت پسماندها در نظر بگیرد.	
	این تبصره ارتباطی با مکان استقرار تأسیسات مدیریت پسماند ندارد	تبصره «۲» - وزارت کشور موظف است اعتبارات، تسهیلات و امکانات لازم را جهت ایجاد و بهره‌برداری از اماکن و تأسیسات مدیریت پسماندها فراهم نماید.	

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
		پیشنهاد اصلاح ماده (۱۳) تحت عنوان ماده (۱۴)	ماده (۱۳) - مخلوط کردن پسماندهای پزشکی با سایر پسماندها و تخلیه و پخش آنها در محیط و یا فروش، استفاده و بازیافت این نوع پسماندها ممنوع است.
	چه نیازی به ذکر پسماند عادی است؟	پیشنهاد اصلاح ماده (۱۴) تحت عنوان ماده (۱۵): نقل و انتقال برون مرزی پسماندهای ویژه تابع مقررات کنوانسیون بازل و با نظارت مرجع ملی کنوانسیون خواهد بود. نقل و انتقال پسماندهای عادی و ویژه در داخل مرزها و مابین استان‌های جمهوری اسلامی ایران نیز تابع آیین‌نامه اجرایی است که بنا به پیشنهاد وزارت راه و شهرسازی تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	ماده (۱۴) - نقل و انتقال برون مرزی پسماندهای ویژه تابع مقررات کنوانسیون بازل و با نظارت مرجع ملی کنوانسیون خواهد بود. نقل و انتقال درون مرزی پسماندهای ویژه تابع آیین‌نامه اجرایی مصوب هیئت وزیران خواهد بود.
		پیشنهاد اصلاح ماده (۱۵) تحت عنوان ماده (۱۶): تولیدکنندگان آن دسته از پسماندهایی که دارای یکی از ویژگی‌های پسماندهای ویژه می‌باشند، موظفند با بهینه‌سازی فرایند تولید محصول و اجرای روش‌های بازیابی مواد، پسماندهای خود را به حد مجازی که برای آنها در آیین‌نامه اجرایی این قانون پیش‌بینی شده، رسانیده و میزان آن را حفظ نمایند.	ماده (۱۵) - تولیدکنندگان آن دسته از پسماندهایی که دارای یکی از ویژگی‌های پسماندهای ویژه می‌باشند، موظفند با بهینه‌سازی فرایند و بازیابی، پسماندهای خود را به حداقل برسانند و در مواردی که حدود مجاز در آیین‌نامه اجرایی این قانون پیش‌بینی شده است، در حد مجاز نگهدارند.
	عدد تعرفه تعیین شده بازدارندگی لازم را ندارد بهتر است براساس نوع و میزان آلودگی تعیین شود.	پیشنهاد اصلاح ماده (۱۶) تحت عنوان ماده (۱۷) و الحاق ۲ بند:	ماده (۱۶) - نگهداری، مخلوط کردن، جمع‌آوری، حمل‌ونقل، خرید و فروش، دفع، صدور و تخلیه پسماندها

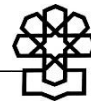
پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
		<p>ماده (۱۷) - ذخیره‌سازی، جمع‌آوری، انتقال، خرید و فروش، تفکیک، پردازش، دفع، امحا، صدور تخلیه پسماندها در محیط طبق ضوابط و مقررات این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن خواهد بود. در صورت تخلف و عدم اجرای قانون، متخلف (اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی) به حکم مراجع قضایی: (الف) برای بار اول در خصوص پسماندهای عادی به جزای نقدی از ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و برای پسماندهای ویژه برای بار اول از بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال محکوم می‌شوند. (ب) در صورت تکرار تخلف، برای اشخاص حقیقی به مجازات درجه ۷ (حبس از نودویک روز تا ۶ماه) و برای اشخاص حقوقی علاوه بر مجازات مقرر، به مدت ۳ماه پروانه کسب لغو می‌گردد.</p>	<p>در محیط طبق مقررات این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن خواهد بود. در غیر این صورت اشخاص متخلف به حکم مراجع قضایی به جزای نقدی در بار اول برای پسماندهای عادی از پانصد هزار (۵۰۰,۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و برای سایر پسماندها از دو میلیون (۲,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و در صورت تکرار، هر بار به دو برابر مجازات قبلی در این ماده محکوم می‌شوند. متخلفین از حکم ماده (۱۳) به جزای نقدی از دو میلیون (۲,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و در صورت تکرار به دو برابر حداکثر مجازات و در صورت تکرار مجدد هر بار به دو برابر مجازات بار قبل محکوم می‌شوند.</p>
	براساس این قانون وجود پسماند خطرناک خانگی در پسماند شهری شهروندان جرم تلقی می‌شود؟ (در کشورهای پیشرفته نیز چنین امری هنوز محقق نشده است و نیازمند	الحاق ماده (۱۸) و یک تبصره: مخلوط کردن انواع پسماندهای ویژه با پسماندهای عادی، جمع‌آوری و حمل غیرمجاز، تخلیه و پخش آنها در محیط، فروش،	

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
	فرهنگ‌سازی تدریجی و فراهم نمودن زیرساخت‌های متعدد است)	استفاده مجدد و یا بازیافت این نوع از پسماندها ممنوع (و متخلف به‌جزای نقدی از بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال محکوم می‌شوند. تبصره: جرائم موضوع مواد (۱۸) و (۱۹) سالانه براساس نرخ تورم افزایش می‌یابد.	
	سازمان مدیریت پسماند کدام شهر منظور است؟	پیشنهاد اصلاح ماده (۱۷) تحت عنوان ماده (۱۹) و الحاق یک تبصره: ماده (۱۹) - متخلف از حکم ماده (۱۴) این قانون در صورت عدم اثبات قصور از سوی مراجع ذی‌ربط موظفند پسماندهای مشمول کنوانسیون بازل را به کشور مبدأ اعاده و یا در صورت امکان در داخل تحت نظارت و طبق نظر سازمان (مرجع ملی کنوانسیون مذکور در ایران) با هزینه خود به نحو مناسب دفع نمایند. در غیر این‌صورت به مجازات‌های مقرر در ماده (۱۶) محکوم خواهند شد. تبصره- در صورت اثبات قصور از سوی مراجع ذی‌ربط، دستگاه مربوطه مکلف به پرداخت	ماده (۱۷) - متخلفین از حکم ماده (۱۴) این قانون موظفند پسماندهای مشمول کنوانسیون بازل را به کشور مبدأ اعاده و یا در صورت امکان معدوم کردن در داخل تحت نظارت و طبق نظر سازمان (مرجع ملی کنوانسیون مذکور در ایران) با هزینه خود به نحو مناسب دفع نمایند. در غیر این‌صورت به مجازات‌های مقرر در ماده (۱۶) محکوم خواهند شد.

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
		جرائم، خسارات، دفع و معدوم‌سازی خواهد بود.	
	آیا سازمان حفاظت محیط‌زیست امکانات و ابزار لازم را جهت ورود برای پاک‌سازی آلودگی را دارد؟ سازمان با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر دستگاه‌های اجرایی می‌بایست این وظیفه را دنبال کند.	پیشنهاد اصلاح ماده (۱۸) تحت عنوان ماده (۲۰) و الحاق یک تبصره: در شرایطی که آلودگی به هر نحوی سلامت انسان و محیط‌زیست را به مخاطره اندازد، سازمان با همکاری دستگاه‌های اجرایی موظف است نسبت به اعلام هشدار سریع، پیگیری و الزام متخلفین و عاملین برای رفع خطر اقدام و در صورت عدم شناسایی متخلفین بلافاصله رأساً مبادرت به رفع آلودگی و پاک‌سازی محیط نمایند. تبصره: در صورت استنکاف متخلفین از توقف آلوده‌سازی محیط، مرجع قضایی خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و عاملین را علاوه بر پرداخت جریمه تعیین شده، ملزم به رفع آلودگی و پاک‌سازی خواهد نمود.	ماده (۱۸) - در شرایطی که آلودگی، خطر فوری برای محیط و انسان دارد، با اخطار سازمان و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، متخلفین و عاملین آلودگی موظفند فوراً اقداماتی را که منجر به بروز آلودگی و تخریب محیط‌زیست می‌شود متوقف نموده و بلافاصله مبادرت به رفع آلودگی و پاک‌سازی محیط نمایند. در صورت استنکاف، مرجع قضایی خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و متخلفین و عاملین را علاوه بر پرداخت جریمه تعیین شده ملزم به رفع آلودگی و پاک‌سازی خواهد نمود.
		ماده (۲۱) جدید.	ماده (۱۹) - در تمام جرائم ارتكابی مذکور، مرجع قضایی مرتکبین را علاوه بر پرداخت جریمه به نفع صندوق دولت، به پرداخت خسارت به اشخاص و یا جبران خسارت وارده بنا به درخواست دستگاه مسئول محکوم خواهد نمود.
		ماده (۲۲) جدید.	ماده (۲۰) - خودروهای تخلیه‌کننده پسماند در اماکن غیرمجاز، علاوه بر مجازات‌های مذکور، به یک تا ده هفته

پیشنهاد مواد قانونی اصلاحی توسط مرکز پژوهش‌ها	بررسی کارشناسی	متن اصلاحیه پیشنهادی توسط شورای عالی استان‌ها	متن قانون فعلی
			توقیف محکوم خواهند شد. تبصره - در صورتی که محل تخلیه، معابر عمومی، شهری و بین شهری باشد، به حد اکثر میزان توقیف محکوم می‌شوند.
		الحاق یک تبصره به ماده (۲۱) (ماده (۲۳) جدید): تبصره: سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط موظف است حداکثر ظرف مدت ۶ ماه نسبت به تدوین و تصویب آیین‌نامه نحوه تخصیص و هزینه‌کرد درآمدهای حاصله از جرائم موضوع مواد (۱۶) و (۱۷) اقدام نماید.	ماده (۲۱) - درآمد حاصل از جرائم این قانون به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز و همه ساله معادل وجوه واریزی از محل اعتبارات ردیف خاصی که در قوانین بودجه سنواتی پیش‌بینی می‌شود، در اختیار دستگاه‌هایی که در آیین‌نامه اجرایی این قانون تعیین خواهند شد، قرار خواهد گرفت تا صرف آموزش، فرهنگ‌سازی، اطلاع‌رسانی و رفع آلودگی ناشی از پسماندها، حفاظت از محیط‌زیست و تأمین امکانات لازم در جهت اجرای این قانون گردد.
		پیشنهاد اصلاح ماده (۲۲) تحت عنوان ماده (۲۴): آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط سازمان با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط حداکثر ظرف مدت ۶ ماه بازنگری و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	ماده (۲۲) - آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط سازمان با همکاری وزارت کشور و سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط حداکثر ظرف مدت ۶ ماه تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.
		ماده (۲۵) جدید.	ماده (۲۳) - نظارت و مسئولیت حسن اجرای این قانون برعهده سازمان می‌باشد. قانون فوق مشتمل بر بیست‌وسه ماده و ۹ تبصره در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیستم اردیبهشت‌ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۳/۳/۹ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

جمع‌بندی و ارائه پیشنهادها

مدیریت پسماندها مسئله‌ای چندبُعدی و پیچیده و از مهم‌ترین مباحث مطرح در زمینه محیط‌زیست است که در سال‌های اخیر بیش از پیش مورد توجه متخصصان امر قرار گرفته است و ضرورت قانونگذاری در این زمینه بر کسی پوشیده نیست. قوانین هنگامی می‌توانند وظیفه مهم خود را به‌منظور راهنمایی برای برنامه‌ریزی انجام دهند که باثبات و پایدار باشند. ثبات و همچنین شفافیت قوانین و مقررات، امکان برنامه‌ریزی دقیق را فراهم می‌آورد. قانون مدیریت پسماند مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰ یک اقدام پیشروانه در جهت حل معضل مدیریت پسماند در کشور بوده است. علی‌رغم ساختارمند شدن و تعیین مسئولیت‌ها برای دستگاه‌های ذی‌ربط پس از تصویب این قانون، با گذشت بیش از ۱۶ سال برخی چالش‌ها و ابهام‌ها در قانون فوق، آیین‌نامه اجرایی و ضوابط مربوطه رخ نموده است که ضرورت اصلاح این قانون را محرز کرده است.

یکی از مواردی که در قانون فعلی مدیریت پسماند از آن غفلت شده است سازوکارهای اجرایی، مالی و حمایتی از بخش خصوصی فعال در حوزه پسماند است. این واقعیتی انکارناپذیر است که مدیریت پسماند یک فرایند هزینه‌بر است در این راستا امروزه در کشورهای توسعه‌یافته، علاوه بر معافیت‌های مالیاتی فعالیت‌های مرتبط با مدیریت پسماند، سیاستگذاران از چارچوب‌های «امتداد مسئولیت تولیدکننده» پیروی می‌کنند. این مسئله در کشور با موانع مختلفی نظیر فقدان سازوکار قانونی مؤثر و کارآمد برای الزام به همکاری و هماهنگی بین دستگاه‌ها برای دریافت عوارض از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاهایی که پس از مصرف برای محیط‌زیست مخرب هستند، عدم تأسیس بموقع صندوق ملی محیط‌زیست، فراگیر بودن فهرست کالاهای مشمول امتداد مسئولیت تولیدکننده، تعدد گروه‌های کالایی مشمول قانون و تخصیص یکسان عوارض برای اقلام مختلف روبه‌رو است. لازم است ضمن تمهیدات لازم برای رفع موانع و مشکلات گسترش مسئولیت تولیدکنندگان، نسبت به راه‌اندازی سامانه جامع و یکپارچه اطلاعات تولیدکنندگان کالاهای مشمول مدیریت پسماندها هم اقدام و فهرست گروه‌های کالاهای مشمول، محدودتر و شفاف‌تر شوند و سازمان حفاظت محیط‌زیست و دیگر دستگاه‌های مربوط نیز بر نحوه دریافت عوارض و چگونگی ارائه تسهیلات ازسوی صندوق ملی محیط‌زیست و عملکرد زیست‌محیطی بازیافت‌کنندگان نظارت کنند.

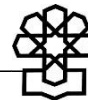
هرچند جهت اصلاح این مسئله، قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی با مشارکت بخش غیردولتی مورخ ۱۳۹۹/۲/۱۳ در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید لکن براساس ماده (۶) این قانون عملاً منابع حاصله در اختیار وزارت کشور قرار می‌گیرد تا برای بازیافت پسماندهای حاصل (ایجاد تأسیسات منطقه‌ای تبدیل پسماند به مواد و انرژی) مصرف شود! این مسئله به‌صورتی آشکار موجب کاهش انگیزه فعالیت بخش خصوصی در حوزه پسماند شده و شفافیت مالی را کاهش می‌دهد. در این مورد مطلوب و منطقی آن بود که هزینه بازیافت کالاها به بازیافت‌کنندگان هر کالا توسط صندوق ملی

محیط‌زیست تخصیص داده شود.

نظر به آثار زیست‌محیطی و بهداشتی قابل توجه مدیریت پسماندهای مختلف، مسئله مراقبت پس از دفع و پایش آلاینده‌های تولیدی در مراحل مختلف مدیریت پسماند لازم است به‌طور ویژه در قانون اصلاحی مد نظر قرار گیرد. علاوه بر این چگونگی نظارت دقیق‌تر بر درآمدهای مدیریت پسماند و نحوه هزینه‌کرد آن در دستگاه‌های مختلف اجرایی از اموری است که لازم است به‌طور ویژه و شفاف‌تر در قانون اصلاحی ارائه شود. در متن مقدمه قانون اصلاحی به صندوق ملی محیط‌زیست اشاره شده، اما در ماده‌های قانون اصلاحی مطلبی در این خصوص دیده نمی‌شود.

مسئله دیگری نیز که در ماده (۱) قانون اصلاحی بدان اشاره شده است بحث همکاری و جذب مشارکت عمومی و بخش خصوصی است لکن در ماده‌های بعدی قانون به این مسئله به‌درستی پرداخت نشده است. ضروری است ماده لازم جهت فراهم نمودن بسترهای لازم در این حوزه در قانون اصلاحی اضافه شود. قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی با مشارکت بخش غیردولتی مصوب ۱۳۹۹/۱/۲۰ قدم مثبتی تلقی می‌شود که لازم است در این قانون مورد توجه قرار گیرد.

در پایان هرچند در متن پیش‌نویس قانون اصلاحی تصریح شده است که نمایندگان وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های متولی شامل سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، وزارت صنعت، معدن و تجارت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان مدیریت پسماند شهر تهران در کمیته اصلاح قانون مدیریت پسماند حضور داشته‌اند، لکن ضروری است که نظرات مکتوب و تفصیلی دستگاه‌های ذی‌ربط و ذی‌نفعان و ذی‌نقشان در این حوزه دریافت شده، سپس ضعف‌ها و چالش‌های موجود شناسایی و نهایتاً تغییرات ساختاری به‌جای تغییرات شکلی در قانون حاضر اعمال شود؛ لذا لازم است مواد قانون بر اساس ماده (۱۴۲) قانون آئین‌نامه داخلی بررسی شود.

منابع و مأخذ

۱. آسیب‌شناسی قانون مدیریت پسماند براساس مطالعه تطبیقی در حقوق کشورهای توسعه‌یافته (فرانسه، آمریکا، انگلستان و آلمان)، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۷.
۲. برقی، نغمه و هدی، یزدان‌پناه، تحلیلی بر قوانین و مقررات مرتبط با پسماند در ایران. ششمین همایش ملی و اولین همایش بین‌المللی مدیریت پسماند، ۱۳۹۱.
۳. فرج‌دنیوی، حسن. مدیریت پسماندها در حقوق ایران و فرانسه (با تأکید بر قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳). مطالعات حقوق خصوصی، ۱۳۸۷.
۴. ساعد، نادر و پروانه، تیلا. مجموعه قوانین و مقررات حفاظت از محیط‌زیست ایران (تنقیح شده و همراه با دسته‌بندی موضوعی)، خرسندی، ۱۳۹۵.
۵. بررسی تجربیات داخلی شرکت‌های فناور در حوزه مدیریت پسماند. معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری، ۱۳۹۸.
۶. پسندیده تشکری، حسن و دیگران. بررسی چالش‌های اجرایی گسترش مسئولیت تولیدکننده پسماندها در ایران، فصلنامه علوم محیطی، ۱۳۹۹.
۷. فهیمی‌نیا، محمد و دیگران. بررسی وضعیت مشارکت شهروندان در طرح تفکیک از مبدأ پسماندهای شهری و ارائه راهکارهای اصلاحی آن، مجله دانشگاه علوم پزشکی قم، ۱۳۹۲.
۸. مشاری، محمد. بررسی مدیریت پسماند در نظام حقوقی ایران، مجله تحقیقات حقوقی، ۱۳۹۵.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۷۵۴۱

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح اصلاح قانون مدیریت پسماند مصوب
۱۳۸۳/۰۲/۲۰»

نام معاونت: مطالعات زیربنایی (گروه آب و محیط زیست)

تهیه و تدوین: مسعود رضائی

مدیر مطالعه: مجید حسین زاده

ناظر علمی: علیرضا رهایی

همکاران: سمیه صدیقی (معاونت مطالعات اجتماعی)، علی عبدالاحد (معاونت مطالعات حقوقی)

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. ضوابط استقرار

۲. تهران

۳. آمایش سرزمین

۴. ارزیابی زیست‌محیطی

۵. پسماند

تاریخ شروع مطالعه: ۱۳۹۹/۱۲/۰۶

تاریخ خاتمه مطالعه: ۱۴۰۰/۲/۲۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۳/۱۱